

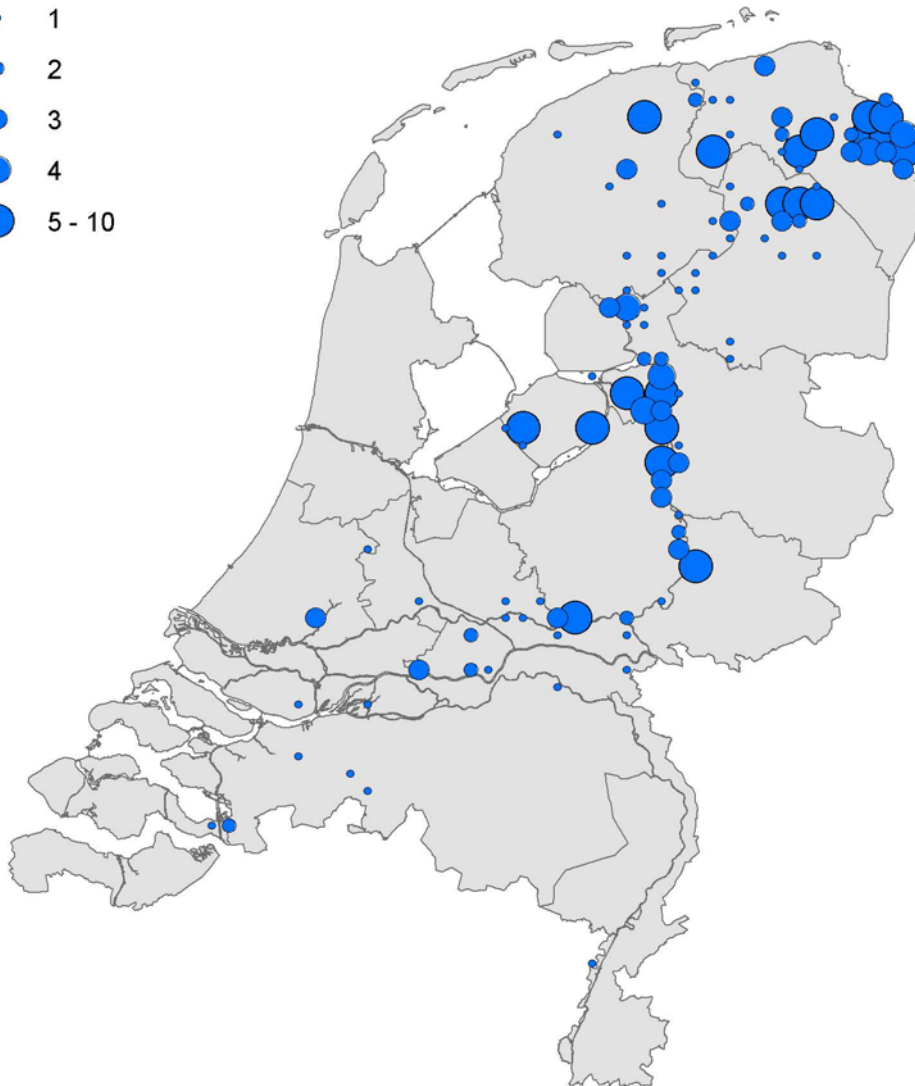
Kwartelkoningseizoen 2007

Definitieve verspreiding 2007

verspreiding territoria kwartelkoning 2007

per atlasblok

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 - 10

Nieuwsberichten

15 augustus - Voorspoedige zomer voor broedende kwartelkoningen; zendervogels geven inzicht in terreingebruik

Kwartelkoningen lijken deze verregende zomer te profiteren van de nattigheid. Op veel plaatsen in de uiterwaarden en beekdalen is sinds begin juni niet meer gemaaid en staat op dit moment nog ongewoon veel vegetatie op de percelen. Positief voor de kwartelkoningen, want op die manier is er veel meer habitat beschikbaar dan in andere jaren. Er zijn dan ook in de afgelopen weken op meerdere plaatsen vrouwtjes met kleine kuikens waargenomen, o.a. langs het Zwarte Water, langs de IJssel en in Drenthe. Het aantal nieuwe vestigingen is sinds begin juli wel sterk afgenomen (lees meer)**[link naar <http://www.sovon.nl/kwartelkoning.nl/waarnemingenkaart.asp>]**. Tot nu toe zijn dit seizoen meer dan 600 waarnemingen van roepende kwartelkoningen binnengekomen en we schatten de populatie op 280-330 roepende mannetjes. De belangrijkste concentraties waren te vinden in het Oldambt in Groningen (52) (gehele provincie Groningen 86), langs de IJssel vanaf Deventer (48) en in Drenthe 27. Ook beter dan in voorgaande jaren waren Friesland (16), Overijssel (19; vnl. Zwarte Water en Weerribben) en Flevoland (11). Opvallend lage aantallen werden gehoord langs de Rijn (10) en de Waal (7), vergelijkbaar met de magere voorgaande jaren. De bescherming pakte goed uit doordat veel beheerders en boeren van roepplekken wilden meewerken en de maaidatum uitstelden tot 1 augustus. We werden daarin ook geholpen door het natte weer en de hoge waterstanden in de uiterwaarden eind juni en begin juli.

Eind juli en begin augustus werden op ten minste 6 locaties vrouwtjes met kleine kuikens waargenomen, meer dan in andere jaren (foto Kees Koffijberg). In alle gevallen ging het om kuikens van hooguit een week oud, wat suggereert dat het om tweede broedsels gaat.

Zenderonderzoek

Voor het eerst is dit jaar met behulp van gezenderde mannetjes gekeken naar het terreingebruik en de effectiviteit van beschermingsmaatregelen. Onderzocht is zowel de gebruikelijke wijze van beschermen met een straal van 100 m ongemaaide vegetatie rond een roepende kwartelkoning als een nieuw experiment met mozaïekbeheer dat samen met Staatsbosbeheer werd uitgevoerd. Dit beheer heeft tot doel het patroon van synchrone maaidata rond 15 juni te doorbreken en gedurende de hele zomer ongemaaide vegetatie beschikbaar te houden. Voor het onderzoek werden in juni en juli langs het Zwarte Water en in het noordelijk IJsseldal 25 kwartelkoningen van een klein radiozendertje voorzien.

Kwartelkoningen werden voorzien van een minuscuul radiozendertje om de verplaatsingen van de normaal 'onzichtbare' vogel nauwkeurig te volgen. Van de zender is op de foto alleen de antenne zichtbaar (steekt voorbij de staart). Op de voorgrond de antenne en de ontvanger waarmee de vogels werden opgespoord (foto Peter Eekelder).

Eens in de drie dagen werden alle vogels gelocaliseerd. Hoewel de gegevens nog geanalyseerd moeten worden, is nu al duidelijk dat verrassende gegevens boven tafel komen. Zo blijken sommige vogels uitstapjes te maken naar de overzijde van de rivier en verplaatste één vogel zich zelfs naar de roeplaats van een buurman 5 km verderop. Die buurman hebben we nooit meer terug kunnen vinden; vermoedelijk is de vogel van z'n plek verdreven. Ook andere verplaatsingen duiden op een sterke onderlinge competitie van roepende mannetjes. Veel vogels bleven 's nachts dicht in de buurt van de roeplaats, waar ze ook waren gevangen en geringd, maar verplaatsten zich overdag over grotere afstanden.

Een belangrijk aspect was het volgen van gezenderde vogels tijdens het maaien. Door het uitblijven van maaien vanwege de regen, is dat deel van het onderzoek minder goed uit de verf gekomen. Het lijkt er op dat mannetjes wisselend reageren op het maaien in de omgeving. Eén vogel verplaatste zich over een kilometer toen het buurperceel werd gemaaid en keerde niet terug naar de oorspronkelijke roeplaats; een andere bleef netjes binnen de beoogde cirkel van 100 m ongemaaide vegetatie. Aangezien ook de beschermde delen van percelen nauwkeurig zijn vastgelegd, wordt het straks mogelijk de bewegingen van de kwartelkoningen (indicatief voor de grootte van het territorium) te vergelijken met de beoogde stukken beschermd hooiland en krijgen we inzicht in de effectiviteit van de 100 m cirkel. Verder hopen we volgend seizoen een aantal van de dit jaar geringde vogels terug te vangen om iets over de plaatstrouw te weten te komen. De resultaten van het onderzoek zullen in de loop van het najaar beschikbaar komen, en worden gepresenteerd op een internationaal kwartelkoningsymposium dat dit najaar door Vogelbescherming Nederland, de Engelse RSPB en SOVON wordt georganiseerd.

28 juni - Opnieuw veel kwartelkoningen tijdens tweede telling

Voorlopige resultaten van de 2e kwartelkoningtelling op 22/23 juni wijzen op een lichte toename van het aantal kwartelkoningen sinds begin juni: 85 vogels werden er gehoord. Deels onder matige weersomstandigheden. Langs de IJssel tussen Zutphen en Zwolle verdubbelde het aantal naar 26 sinds de vorige telling, met vooral nieuwe vestigingen in de omgeving van Deventer en bij Cortenoever. In het Groningse Oldambt daarentegen werden iets minder vogels gehoord dan tijdens de eerste telling (25, begin juni 31). Hier zijn nu over het hele seizoen gerekend 52 territoria vastgesteld. Landelijk zitten we op ongeveer 220 verschillende territoria. De uiterwaarden van Rijn, Lek en Waal blijven opvallend achter bij die van de IJssel. Zelfs eerder bekende gebieden als Meinerswijk (Arnhem) en de Stifische Uiterwaard bij Ophemert blijven tot dusverre verstoken van kwartelkoningen. Kenmerkend voor een goed seizoen zijn concentraties in de beekdalen in Noord-Drenthe (tot dusverre 24 verschillende vogels) en vestigingen op diverse plaatsen in Noordoost- en Zuidoost-Friesland. Door de aanhoudende regenval en hoge waterstanden zijn veel percelen met een maaidatum van 15 juni nog steeds niet gemaaid. Ook de komende 1-2 weken blijven er dus volop vestigingsmogelijkheden voor kwartelkoningen aanwezig.

8 juni - Resultaten telling bevestigen grote aantal kwartelkoningen

De landelijke telling van 1/2 juni leverde ten minste 73 kwartelkoningen op. Het aantal territoria zit inmiddels ruim boven de 100. Deze resultaten bevestigen de eerdere berichten dat zich in 2007 beduidend meer kwartelkoningen in ons land gaan vestigen dan in de drie voorgaande jaren. Ter vergelijking: de eerste telling in 2006 leverde slechts 18 roepende vogels op. De situatie van dit moment lijkt erg op die van 2002, dat landelijk uiteindelijk 350 territoria opleverde. De piek van vestigingen valt doorgaans in de komende week, rond half juni. Het mooie weer van dit moment is ideaal om 's avonds en 's nachts op pad te gaan. Nieuwe waarnemingen blijven vanzelfsprekend welkom en kunnen via de onderstaande link worden ingevoerd.

De verspreiding kent op dit moment een zwaartepunt in het noordoosten van het land. Tijdens de telling werden de grootste aantallen vastgesteld in het Groningse Oldambt (31) en langs de IJssel (13, met name vanaf Deventer stroomafwaarts). Opvallend weinig werden gehoord langs de Rijn (2) en de Waal (5). Kenmerkend voor goede jaren is ook de verspreiding buiten de bekende gebieden, o.a. in Noord-Brabant, Zuid-Holland en Flevoland. Nog steeds worden ook grote aantallen kwartelkoningen gemeld uit Duitsland en recent ook in Denemarken (daar op dit moment 450 verschillende vogels).

Op twee plaatsen (Broekpolder Vlaardingen en Middelpolder bij Amstelveen) werden afwijkend roepende kwartelkoningen gehoord. Navraag bij een specialist in Duitsland leerde dat het in beide gevallen om roepende vrouwtjes gaat. In de Broekpolder bij Vlaardingen gaat het om een vogel die sinds 2 juni wordt waargenomen, in de Middelpolder bij Amstelveen om een individu dat sinds 4 juni roept. De roep wijkt erg af van de kenmerkende crex crex roep die gewoonlijk ten gehore wordt gebracht. Opnames zijn te beluisteren op de links hieronder:

<http://www.home.zonnet.nl/myotis/gooigeluid.htm> (opname van Rombout de Wijs, Middelpolder),
http://waarneming.nl/wn_details.php?id=2510676 (opname van Peter Jacobs in Vlaardingen).

In eerste instantie werd vermoed dat het om roepende vrouwtjes gaat. Eerder zijn dergelijke vogels gehoord in Nederland (De Wieden, Oldambt), België en Scandinavië (informatie Rombout de Wijs). Navraag bij een specialist in Duitsland bevestigt de vermoedens. Volgens Dieter Wend, die veel ervaring heeft met gedrag van kwartelkoningen, zijn beide opnames zonder twijfel roepende vrouwtjes kwartelkoningen. Dit type roep kent verschillende varianten en wordt onder verschillende omstandigheden ten gehore gebracht. Het is waargenomen bij vrouwtjes die kuikens begeleiden en bij vrouwtjes waar een mannetje afwezig is, of tijdens de paarband plotseling is verdwenen (bijv. door predatie). Kwartelkoningen kennen geen traditionele paarband, maar zijn enkel bij elkaar tijdens de eileg. Zodra het legsel compleet is, maakt het mannetje zich uit de voeten, en begint op een nieuwe plek opnieuw te roepen (meer lezen). [\[hier link naar http://www.kwartelkoning.nl/content.aspx?cid=14\]](http://www.kwartelkoning.nl/content.aspx?cid=14)

Roepende vrouwtjes worden in het wild weinig waargenomen, maar de recente waarnemingen in Nederland wijzen er op dat het wellicht vaker voorkomt dan gedacht. Het aannemelijk dat het bij de twee vrouwtjes in ons land om vogels gaat die "zonder man zitten". Voor kuikens lijkt het tijdstip te vroeg. In hoeverre er mannetjes in de buurt zijn (geweest) is onduidelijk. Het is opvallend dat beide gebieden niet tot de traditionele kwartelkoningbolwerken van ons land horen. Wellicht is de kans op een 's nachts passerend mannetje daardoor veel kleiner. Het is bekend dat roepende kwartelkoningen elkaar aantrekken. Is eenmaal ergens een vogel gevestigd, neemt de kans op nieuwe waarnemingen snel toe. Dat verklaart ook dat op vreemde locaties vaak meerdere vogels tegelijk roepen.

30 mei - Veel Kwartelkoningen!

Het kwartelkoningseizoen is verrassend goed begonnen. Inmiddels zijn al bijna 100 waarnemingen van ca. 60 verschillende roepende mannetjes binnengekomen. Vrijwel dagelijks worden er nieuwe vogels gemeld. Het zwaartepunt van aankomst lag na 15 mei. Gegevens uit Duitsland wijzen eveneens op grote aantallen, onder andere in gebieden bij Bremen en langs de Oder op de grens met Polen. Het is voor het eerst sinds 2003 dat sprake is van een goed seizoen. Het nu gemelde aantal in Nederland vormt al driekwart van de aanwezige populatie in 2006, terwijl nog niet alle gebieden zijn onderzocht en het hoogtepunt van het seizoen nog voor ons ligt.

De verspreiding in Nederland heeft momenteel een zwaartepunt in de noordoostelijke helft van het land, met 85% van alle waarnemingen. Het noordelijk IJsseldal en het Zwarte Water zijn momenteel de beste gebieden. Zoals in goede jaren gebruikelijk worden ook kwartelkoningen gemeld in minder geijkte gebieden, zoals woonwijken (Beijum, Groningen) en rudere terreinen her en der in het land. Komend weekeinde, 1-2 juni, zal de eerste landelijke telling plaatsvinden. Losse waarnemingen blijven welkom en kunnen op de bekende wijze worden ingevoerd.

30 april - Eerste kwartelkoningen gearriveerd!

Op 28 april hoorde Peter Oskam de eerste roepende kwartelkoning in Scherenwelle, langs de IJssel ten oosten van Kampen. Het gaat om een uiterwaard dat door Staatsbosbeheer wordt beheerd en waar jaarlijks kwartelkoningen worden gehoord. Als eerste datum is 28 april aan de vroege kant. Zowel in 2005 als 2006 werden de eerste kwartelkoningen op 29 april gehoord maar in 2002-2004 vielen eerste waarnemingen op 4 en 9 mei. In dit beeld passen ook de nieuwe waarnemingen van de afgelopen dagen, langs het Zwarte Water bij Cellesmuiden op 5 mei en bij Spijkerboor in Drenthe op 6 mei. Bijzonder is de waarneming op de Empense en Tondense Heide in Gelderland op 5 mei. Hoe zal het de kwartelkoning dit jaar vergaan? Niet alleen in ons land, ook in grote delen van Oost-Europa is het uitzonderlijk droog geweest. Mogelijk dat de beschikbaarheid van geschikt habitat daardoor wordt beïnvloed, bijvoorbeeld omdat er uitzonderlijk vroeg kan worden gemaaid. Zoals gewoonlijk is de aankomst van kwartelkoningen in Nederland via deze site 'live' te volgen. Waarnemingen van kwartelkoningen, ook van bekende locaties, zijn welkom en kunnen online via deze site worden doorgegeven. De locatie kan daarbij heel precies op een kaart worden aangegeven. [Waarnemingen bekijken](http://www.sovon.nl/kwartelkoning.nl/waarnemingenkaart.asp) link naar <http://www.sovon.nl/kwartelkoning.nl/waarnemingenkaart.asp> [Waarnemingen doorgeven](http://www.sovon.nl/kwartelkoning.nl/kwartelkoning.asp) link naar <http://www.sovon.nl/kwartelkoning.nl/kwartelkoning.asp>